

Estetisk-filosofiska fakulteten

Nina Karlsson

Pedagogiskt drama

En undersökning om hur drama kan främja
gruppsammanhållning på lågstadiet.

Pedagogical drama

A study about how drama can facilitate group dynamics on a
preschool level.

Examensarbete 15 poäng
Lärarprogrammet

Datum:2007-11-11

Handledare: Anders Hedin

Abstract

In my study I enter deeply in pedagogical drama. My aim is to investigate how pedagogical drama can facilitate group dynamics on a preschool level. I also aim to receive a deeper understanding about how pedagogical drama affects the individual within the group. To obtain answers to my questions I look at my aims and specified my question at issue.

I have used quality interview technique as a method of approach in my investigation, which is appropriate when I need to understand the individual reactions and reasoning. I have chosen to interview three pedagogues that all have a connection to drama and who works on a preschool level.

I came to the conclusion that pedagogical drama can indeed facilitate group dynamics within, due to the fact that many factors work together. The group obtains a high level of solidarity by doing different things together, for instance different kinds of problem solving in a pleasurable way. Pedagogical drama evolves the whole individual in teamwork with others. True pedagogical drama the individual gets a greater confidence better self-esteem and the possibility to explore different parts and roles. Pedagogical drama can contribute to seeing all the individuals within a group.

Keywords: Pedagogical drama, group solidarity, individual, group

Sammanfattning

I mitt arbete fördjupar jag mig i ämnet pedagogiskt drama. Mitt syfte är att undersöka hur pedagogiskt drama kan främja grupsammanhållning på lågstadiet. Syftet är även att få en förståelse om hur individen påverkas. För att få svar på detta har jag använt mig av mina frågeställningar och min preciserade frågeställning.

Jag har använt mig av kvalitativ intervju som metod i min undersökning, vilket är passande då det kommer till att förstå individers sätt att reagera och resonera. Jag har valt att intervjua tre pedagoger, alla har en koppling till drama och de arbetar på lågstadiet.

Min slutsats är att pedagogiskt drama kan främja grupsammanhållningen, genom att många faktorer verkar tillsammans. Gruppen får sammanhållning genom att göra saker tillsammans som t.ex. problemlösningar eller något annat som är lustfyllt. Pedagogiskt drama utvecklar hela individen i samspel med andra. Individen får genom pedagogiskt drama ett stärkt självförtroende, självkänsla, medvetenhet och möjligheten att till utforska olika roller. Pedagogiskt drama kan bidra till att man kan se alla individer.

Nyckelord:

Pedagogiskt drama, grupsammanhållning, individ, grupp

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.2 Lpo 94	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar.....	2
1.4 Val av litteratur.....	2
2. Litteraturgenomgång	3
2.1 Jean Piaget 1896-1980	3
2.1.2 De konkreta operationernas stadium: barnets utvecklingsfas, sju till tolv år.....	3
2.2 Lev S Vygotskij 1896-1934	4
2.3 Vad är pedagogiskt drama?	5
2.3.1 Syftet med pedagogiskt drama	6
2.3.2 Skillnaden mellan pedagogiskt drama och teater.....	7
2.3.3 Historiskt: pedagogiskt drama.....	7
2.3.4 Hur påverkas individen/gruppen av pedagogiskt drama?	9
2.4 Vad utmärker en grupp?	10
2.4.1 Att känna sig som en grupp.....	10
2.5 Övningar inom pedagogiskt drama	11
2.5.1 Trygghet	11
3. Preciserad frågeställning	11
4. Metodbeskrivning.....	12
4.1 Val av metod	12
4.2 Val av instrument	12
4.3 Val av undersökningsgrupp.....	13
4.4 Bortfall	13
4.5 Presentation av undersökningsgrupp.....	13
4.6 Etiska överväganden	14
4.7 Genomförande av undersökningen.....	14
4.8 Tillförlitlighet	15
5. Resultatredovisning	16
5.1 Frågor och svar.....	16
5.2 Resultatsammanfattning –Vad har pedagogerna gemensamt och vilka skillnader finns.	21
6. Diskussion	22
6.1 Diskussion av metod	22
6.2 Diskussion av resultat och analys.....	23
6.3 Slutsats	27
6.4 Förslag till fortsatt forskning.....	28
7. Bilaga 1	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Jag läste inriktningen Estetiskt lärande på lärarutbildningen, en inriktning som innebär att man lär sig genom de estetiska ämnen, dans, rörelse, bild, musik och drama.

Vi blev introducerade för hur man kan arbeta pedagogiskt kring varje ämne. Både som ett ämne i sig men också då det integreras med andra ämnen. Jag hade tidigare erfarenhet av musik och bild, men jag var mycket intresserad att få kunskap av de övriga ämnena. Under den här perioden i mitt liv fick jag uppleva något fantastiskt. I början av inriktningen var jag väldigt tillbakadragen och vågade inte riktigt ta plats, men ju mer jag arbetade och lärde mig genom alla sinnen desto mer vågade jag synas och höras. Jag utvecklades som person och det medförde att jag fick en starkare självkänsla och självförtroende. Jag trivdes med att vara den jag är och kände mig trygg. För att jag ska kunna utvecklas både kunskapsmässigt och som individ, behöver jag känna mig trygg. Trygg i mig själv, men också i den grupp som utgör min vardag. I skolan går varje individ i en klass. Individen är eleven och klassen utgör den grupp som jag skriver om i detta examensarbete. Det är av stor vikt för mig som blivande pedagog, att eleven ska känna välmående och trygghet, men också att det ska finnas en gruppsammanhållning som är stark.

1.1.2 Lpo 94

Lpo 94 är en förkortning för: Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 1994.

I läroplanen står skolans mål, riktlinjer och värdegrund skriven och skolan har i uppgift att följa dem. Läroplanen skriver att:

”Skolan skall sträva efter att varje elev... känner trygghet och lär sig ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra... (Lpo94, s.11).

”... medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet (Lpo94, s.10).

Skolan skall ha ett klimat som erbjuder trygghet och gemenskap till varje elev och arbeta för att eleverna skall respektera varandra. De skall ha förståelse för sina medmänniskor.

“Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet” (Lpo94, s 8).

Skolan skall erbjuda olika uttrycksformer och eleven ska ges möjlighet att utforska dem och lära sig kunskap genom alla sina sinnen (Utbildningsdepartementet, 1998).

Utifrån det jag har skrivit ovan i 1.1 Bakgrund och 1.1.2 Lpo94, har jag kommit fram till valet av ämne för mitt examensarbete. Ämnet är pedagogiskt drama och jag vill undersöka om det finns ett samband med gruppsammanhållning. I min kommande roll som pedagog kommer jag att vara behörig till att arbeta på låg- och mellanstadiet, men jag har i detta examensarbete valt att avgränsa mig till lågstadiet.

1.2 Syfte

Mitt syfte är att undersöka om pedagogiskt drama kan främja gruppsammanhållning på lågstadiet. Jag vill även få förståelse för hur pedagogiskt drama utvecklar individen.

1.3 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

- Vad är pedagogiskt drama?
- Vilken roll har pedagogiskt drama, i undervisningen?
- Hur påverkas individen/gruppen?
- Vad utmärker en grupp?

1.4 Val av litteratur

Jag har valt litteratur som har anknytning till mina frågeställningar.

Då mitt syfte med examensarbete är att undersöka om pedagogiskt drama kan främja gruppsammanhållning på lågstadiet, kommer jag att även titta närmare på den utvecklingsfas som ett barn har i åldern sju till tolv år. För att få en förståelse om vad som sker med utvecklingen när man går på lågstadiet.

2. Litteraturgenomgång

2.1 Jean Piaget 1896-1980

Jean Piaget var en schweizisk pedagog och utvecklingspsykolog. Han framstår som 1900-talets mest betydelsefulla utvecklingspsykolog, Piaget ägnade största delen av sitt liv åt kunskapsteoretiska frågor (Nationalencyklopedin). I hans teori om barnets utvecklingsfaser skriver han att barnet utvecklas i en serie olika stadier och att det sker efter ålder. Med detta menar Piaget att de olika faserna är biologiskt bestämda (Elkind, 1985).

2.1.2 De konkreta operationernas stadium: barnets utvecklingsfas, sju till tolv år

Ett logiskt resonemang är en grundläggande struktur i utvecklingsfasen, men det används bara i samband med konkret materia (Piaget, 1988). Det betyder att barnet börjar utföra tankeoperationer i sitt inre men att det är beroende av konkret underlag. För att barnet lättare ska kunna ta till sig av kunskap och bilda begrepp, kan pedagogen exempelvis visa ett problem istället för att enbart presentera det muntligt (Viklund, 1977). Gällande detta stadium tolkar Piaget att barnet når jämvikt mellan assimilation och ackommodation (Piaget, 1988). Med assimilation menar Piaget en process där barnet införskaffar sig nya erfarenheter av omvärlden genom alla sina sinnen. Barnet infogar sedan det nya med tidigare erfarenheter. För att kunna möta förändrade förhållande ändrar barnet sitt tankemönster och det är vad Piaget menar med ackommodation (Nationalencyklopedin). Piaget skriver att sjuårsåldern betonar en vändpunkt, gällande den psykologiska utvecklingen. Nya organisationsformer framträder i känslolivet, intelligensen, det individuella handlandet och de sociala relationerna, vilka i sin tur fullbordar det verk som grundlagts i de föregående utvecklingsfaserna. I utvecklig av beteende och socialisering, kan man se en tydlig skillnad i hur barnet under respektive över sju år arbetar. Gällande det mindre barnet kan det vara svårt att skilja på om barnet utför individuella handlingar eller samarbete. Det är svårt att veta om barnen lyssnar och hjälper varandra när de samtalar eller arbetar med samma uppgift. Hos de något äldre barnet (omkring sjuårsåldern) kan man se en skillnad, det finns en individuell koncentration i det enskilda arbetet och ett verkligt samarbete i grupparbeten. Efter sjuårsåldern är barnet i tillstånd till samarbete, i relationer med andra individer. I den här utvecklingsfasen ökar barnets intresse för andra individers olika behov. Barnet blir mindre självupptagen i sitt tänkande och blandar längre inte ihop de egna synpunkterna med andras, utan kan samordna

och skilja dem åt. Inom grupp beteende kan man skåda en märkbar förändring i de sociala attityderna. I exempelvis leken, går barnen över till regelbestämda och mer strukturerade lekar. Barnet får också ett större intresse av vetenskapliga ting och genom assimilation, uppfattar det och får kunskap om olika ämnen. Utvecklingsfasen hos barnen i åldern sju till tolv år, präglas även av känsloliv, moral och viljeliv. Den nya känslan som inträder, består huvudsakligen av en ömsesidig respekt som i sin tur bildar grunden till nya moraliska tankar (Piaget, 1988).

2.2 Lev S Vygotskij 1896-1934

Lev S. Vygotskij var en sovjetisk psykolog som har haft en stor betydande roll, för nutidens pedagogik och utvecklingspsykologi (Nationalencyklopedin, 1996). Hans teori om utveckling skiljer sig från traditionella begrepp som berör intelligens och kunskapsprocessen. Vygotskij menar att barnets utveckling inte bestäms av individ, förbestämda stadier och mognad. Den sker istället genom sociokultur och det handlar om aktiviteter, interaktioner och utvecklingszoner. Vygotskij förklarar att intelligensen inte kan förstås självständigt utan att den är beroende av kultur. Han menar att den miljö som barnet befinner sig i påverkar utvecklingen (Strandberg, 2006). Gällande intelligens och kunskapsprocessen skriver Vygotskij att återskapande och kreativitet är två aspekter som utgör en stor del av individens beteende och handlingar. Den förstnämnda aspekten karakteriserar att individen gör en reproduktion av det som den ser eller av tidigare intryck. Genom den andra aspekten förändrar individen nutiden och skapar därmed sin framtid (Vygotskij, 1995).

”Kreativitet kallar vi en sådan mänsklig aktivitet som skapar något nytt...” (Vygotskij, 1995, s. 11)

Vygotskij (1995) menar att det som skapas kan vara olika saker. Det kan vara sådant som endast förekommer i individens inre, som känslan och tankeförmågan. Eller något som skapas i den yttre världen. Ett annat ord som Vygotskij använde när han syftar på den kreativa förmågan är fantasi. Det finns åsikter om att barnet är rikare på fantasi, än den vuxne och att den avtar ju äldre barnet blir. Åsikterna har uppstått då man iakttagit fantasin, men Vygotskij menar att synsättet inte fått någon bekräftelse, genom vetenskaplig forskning. Fantasin påverkas av ytterst olika omständigheter och är beroende av erfarenheter. Den utvecklas i takt med barnets utveckling och är inte densamma hos ett barn som hos en vuxen. Fantasin når sin

fulla mognad i vuxen ålder. Det viktigaste kännetecknet hos fantasin, är strävan efter att bli verksam och aktiv, fantasin vill ta gestalt. I den dramatiska formen kan fantasin nå denna strävan, genom att man gestaltar och förverkligar illustrationer med anknytning till verkligheten.

”Barnet som för första gången ser ett tåg, dramatiserar sina föreställningar: Det spelar rollen av lokomotiv, dunkar, visslar och anstränger sig att härma det sedda” (Vygotskij, 1995, s. 82).

Vygotskij förklarar att barnet ges en enorm njutning genom att dramatisera sin uppfattning av tåget. Dramatisering är den form av skapande som har störst samband med leken och det är en av anledningarna till att barnet har en nära förbindelse till drama. Det finns ett stort värde för barnen att spela teater och Vygotskij syftar då i att barnen själva får vara med och skapa en pjäs, de kan improvisera eller utföra ett färdigt verk. Men han förklarar att man kommer närmare barnets förståelse om de själva får hitta på en egen pjäs. Vygotskij lägger tyngdpunkten i den skapande processen och inte i det slutliga resultatet (Vygotskij, 1995).

2.3 Vad är pedagogiskt drama?

Med följande citat beskriver nationalencyklopedin begreppet pedagogiskt drama:

”pedagogiskt drama, dramatisk improvisation som hjälpmedel inom skola och fritidsverksamhet, ibland ”benämnd skapande dramatik” eller helt enkelt ”drama”... Dess syfte är att utveckla individens personlighet genom dramatiska improvisationsövningar, inte att lära ut någon form av skådespelarteknik. Väsentliga delmål är att träna deltagarna i att lita till och våga uttrycka sin egenart samt att berika fantasin och inlevelseförmågan, så att individen uppnår social mognad. Det gäller för deltagaren att bli medveten om sina emotionella spänningar och att ge uttryck för dem lika mycket i ett kroppsspråk som verbalt”

(http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=281128).

Drama som ämne benämns på flera olika sätt: dramatik, dramatiskt skapande, skapande dramatik, dramatisk verksamhet, pedagogiskt drama. I undervisning med pedagogiskt drama ska lekluften hos individen, plockas fram och utvecklas (Hägglund & Fredin, 1997). Eleverna och deras aktivitet står i centrum. De får använda och utforska sina resurser och träna sig på

olika uttryck. Detta medför att det skapas en säkerhet och ett ökat självförtroende hos eleverna. Pedagogiskt drama bidrar också till att eleverna får träna på att samarbeta i grupp, de får prova olika roller och leva sig in i hur andra individer känner och tänker, vilket utvecklar empati för olika sociala sammanhang (Erberth & Rasmusson, 1996).

2.3.1 Syftet med pedagogiskt drama

Som pedagog har man en viktig uppgift då man undervisar i drama och andra estetiska ämnen. Uppgiften är att ge eleverna ett alternativ till den teoretiska, kognitiva inläringen och öppna dörrarna till uttrycksformer som är konstnärliga (Erberth & Rasmusson, 1996).

Johannesson & Persson (1978) skriver att syftet med pedagogiskt drama är att utveckla hela individen i samspel med andra. Ekstrand & Janzon (1995) skriver att man genom pedagogiskt drama kan nå en mängd olika syften. De anser att pedagogiskt drama är anpassningsbart och att det kan användas inom ett brett område. Författarna tar upp följande syften:

Personlighetsutveckling: Dramaövningarna kan träna kommunikationsförmågan och de kan anpassas så att individens förmåga att förstå sig själv och andra ökar.

Sociala syften: Sociala syften kan vara att eleverna lär känna varandra, träna samarbete, att trygghet skapas i gruppen och att framkalla ett gott arbetsklimat

Inläringssyfte: Förmågan till inläring ökar, genom att deltagarna får vara aktiva och använda sig av flera sinnen. Med hjälp av pedagogiskt drama, kan invecklande förhållanden förklaras, vilket gynnar inläringen.

Kreativa syften: Pedagogiskt drama uppfyller kreativa syften hos deltagarna. De uppmanas att ge uttryck för sin fantasi, sitt lekbehov, undersöka gränserna för den egna förmågan, pröva infall och idéer.

Terapeutiska syften: Deltagarna får tala om konflikter, känslor och behov som de har och därför kan pedagogiskt drama fungera som terapi. Men det är ingen direkt terapeutisk metod.

Förberedelse för teaterarbete: I pedagogiskt drama får deltagarna träna på att tala, improvisera och rörelse, vilket är en naturlig starpunkt när man förbereder för teaterarbete.

När det kommer till svensk dramapedagogik har Elsa Olenius (1900-1984) varit en betydelsefull person. Hon var först med att lansera modern dramapedagogik i Sverige men även i de andra nordiska länderna. Inom allmänbildning och undervisning, ansåg Olenius att drama var ett utmärkt hjälpmedel. I punkterna nedan sammanfattar Olenius syftet med drama i undervisningen (Erberth & Rasmusson, 1996)

- ”göra litteratur levande
- levandegöra alla skolämnena
- utveckla hela människan
- öka förståelsen för det som rör livet, både verklighet och fantasi
- lära barnen att lyssna
- ge barnen självförtroende
- öva koncentration
- ge barn ord därmed öka deras förmåga att kommunicera” (Erberth & Rasmusson, 1996, s.24-24).

Olenius visar genom sitt syfte att drama kan användas inom många olika områden i undervisningen.

2.3.2 Skillnaden mellan pedagogiskt drama och teater

Janzon & Sjöberg (1977) skriver att det finns en skillnad mellan pedagogiskt drama och teater. Teater är då det finns en kommunikation mellan skådespelaren och publiken. Framförandet är det centrala i teatern. Skådespelarens uppgift är att lyckas förmedla en handling, vilket medför höga krav på dennes framställningsförmåga. Skillnaden med pedagogiskt drama är att det inte finns någon publik. Det viktiga i drama är den upplevelse som väcks hos de individuella deltagarna. Hur det yttre resultatet blir är oväsentlig och fokus ligger i att eleven känner stimulans i dramaövningarna. Drama kan ibland vidareutvecklas till en teaterpjäs, men det är inte det huvudsakliga syftet.

2.3.3 Historiskt: pedagogiskt drama

Att pedagogiskt använda sig av lek, drama och andra skapande aktiviteter är inte något nytt. I århundrade har pedagoger från olika kulturer och samhällsklasser undervisat med hjälp av drama, för att ge fostran och utveckla karaktären hos elever (Erberth & Rasmusson, 1996).

Det var i det antika Grekland som det västerländska dramat har sitt ursprung, genom de fester och spel man hade för att hedra guden Dionysos, omkring år 500 f. Kr. Runt omkring i världen förekom samtidigt fester och ritualer till äran av kejsare och gudar. I länder som Indien och Kina finns uråldriga, religiösa traditioner med anknytning till drama (Ekstrand & Janzon, 1995). Aristoteles (384-322 f. Kr.) och Platon (427 -347 f. Kr.), är namnen på två kända filosofer som levde i Athen. De hade ett stort inflytande med sina idéer, både i Grekland och senare även i romarriket. De båda filosoferna hävdade att undervisning genom lustfyllda former, gynnade kunskapsutvecklingen och de menade att sådant man lär sig under tvång och smärta inte fastnade på samma djupa sätt (Hägglund & Fredin, 1997). Ett av Platons mest kända verk är "Staten", en dialog som beskriver hans uppfostringslära. Filosofen framhåller där att uppfostrans princip grundar sig i intellektets utveckling, men också den innebörd som intuition och känslor har. Platon betonar även betydelsen av dramatiska aktiviteter, att inläringen bör ske genom ett lekfullt tillvägagångssätt (Erberth & Rasmusson, 1996). Under medeltiden (ca 400-talet -1400-talet) förbjöds till en början all form av drama och teater av den kristna kyrkan. Men under seklets gång ändrades denna inskränkning och kyrkan började själva att bruka dramatiska aktiviteter i de skolor som utbildade präster. Kyrkan bjöd under den senare delen av medeltiden på teaterföreställningar där man berättade bibliska historier för att nå ut till allmänheten (Hägglund & Fredin, 1997). Under renässansen minskade kyrkans inflytande över det pedagogiska dramat, det var i stället skolan som fick en allt mer betydande roll. En man som betonade intressets roll för inläring var humanisten Erasmus av Rotterdam. Han använde dramatiska dialoger för att underlätta undervisningen i latin (Erberth & Rasmusson, 1996). Många pedagoger uppmärksammade vilken positiv inverkan som drama hade, vid språkundervisningen. Eleverna lärde sig lättare och samtidigt såg pedagogerna, hur text fastnade och blev tydligare genom dramatisk dialog. Under renässansen blev allt vanligare att pedagoger skrev nya pjäser för skolbruk. Detta fortsatte sedan under 1600-, 1700- och 1800-talet då skolan använde sig av olika sorts pjästexter (Hägglund & Fredin, 1997). Det var i mitten av 1900-talet som amerikanska och engelska dramapedagoger introducerade vår tids drama. Men det var inte bara amerikanare och engelsmän som hade inverkan på dramat. Pedagogen och teatermannen Augusto Boal var brasilianaren som skapade forumteatern, som även benämns som forumspel. Från början använde sig Boal av forumteatern för att visa de förtryckta bönderna i Latinamerika, att det fanns en möjlig väg till förändring. Han ville ge bönderna hopp och därför fick en grupp skådespelare spela upp vardagliga scener på en offentlig plats. Scenerna demonstrerade tydligt olika händelser i relation till maktmissbruk. Publiken fick sedan vara med och förändra

scenerna, de fick gå in och ta över roller och visa hur man kunde förbättra olika situationer. År 1977 kom Boal till Sverige och spred sin metod, vilken innebär att man använder sig av forumteater i undervisningen (Erberth & Rasmusson, 1996).

2.3.4 Hur påverkas individen/gruppen av pedagogiskt drama?

En av de engelska pedagogerna som introducerade vår tids drama var Brian Way (f.1924). Personutveckling var det centrala i hans metod. Han ansåg att alla skulle få möjligheten att utvecklas utan att behöva bli jämförda. Viktigt var även att individen fick utveckla sin känslighet, fysiska förmåga och sitt fantasiliv. Vilket ska ske i egen takt och på ett eget sätt (Janzon & Sjöberg, 1977). Way skrev år 1967 boken *Utveckling genom drama*, en bok som kom att inverka på pedagogiskt drama i Sverige. Där beskrivs ett flertal övningar som är lämpade för skolan. I boken visar Way en personlighetscirkel som han konstruerat, den visar hur drama utvecklar personlighetens olika sidor och han menar att det utvecklar hela individen. Att syftet med drama är att det ska utveckla, koncentrationen, sinnena, fantasi, det fysiska jaget, talet, känslan och intellektet (Erberth & Rasmusson, 1996).

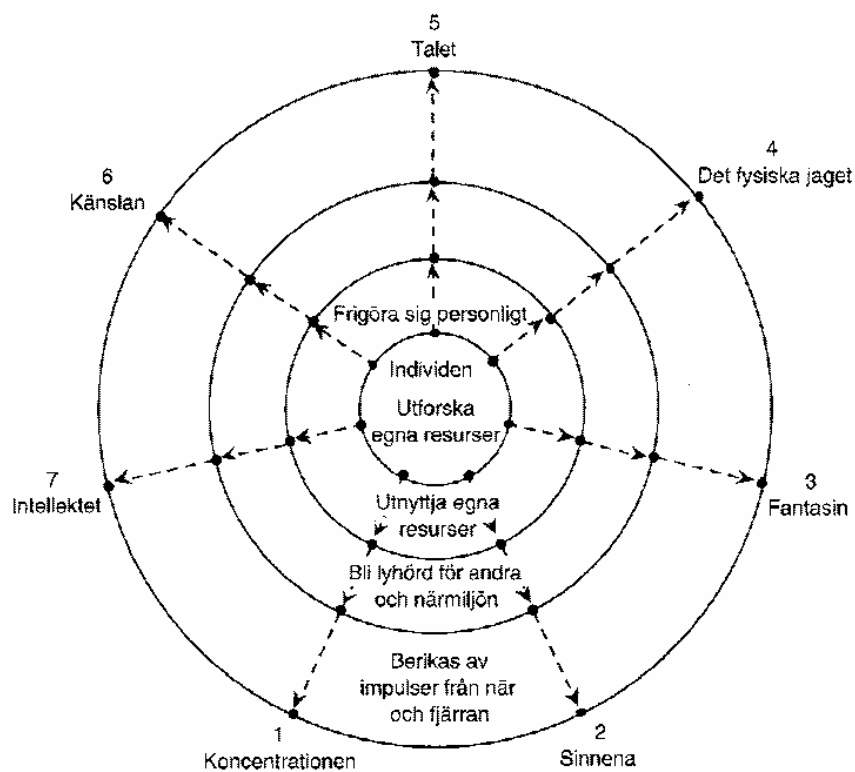

Fig. 1 Brian Ways Personlighetscirkel visar hur individen utvecklar olika sidor av personligheten genom drama.

Ur: Erberth & Rasmusson, 1996 s.21

Way (1972) skriver att punkterna på cirkeln är samma hos alla individer och att alla har samma möjlighet att utveckla punkterna, men att det sker på ett individuellt sätt. Han förklarar att personlighet är unik och därför skiljer sig cirkeln åt i olika detaljer på olika punkter.

Syftet med pedagogiskt drama är att utveckla hela individen i samspel med andra. Individen utvecklar fantasin, intellekt, känslan, medvetenhet, viljeliv och social förmåga. Gruppen utvecklar ansvarskänsla, kontakt, kommunikation, samarbete, trygghet och öppenhet.(Johannesson & Persson, 1978)

2.4 Vad utmärker en grupp?

”grupp... inom samhälls- och beteendevetenskap individer som har något gemensamt. Oftast avses individer som samverkar och har bestämda relationer till varandra...(www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=186553&i_word=grupp)

”En grupp är inte en slumpmässig samling människor, det är en helhet” (Nilsson, B, 1993, s.8)

Nilsson (1993) skriver att behov och mål är det som främst förenar människor. Med behov menar han individuella behov som bara kan fyllas av andra, det kan vara behov som gemenskap, uppmuntran och bekräftelse. Få individen att känna sig betydelsefull, ge stöd vid kriser och kanske även hjälpa denne att finna meningen med livet. Nilsson menar att alla behov inte kan fyllas av en enda människa, utan att det ofta behövs flera individer. Ett behov som enbart kan uppfyllas av andra, är när det finns en gemensam strävan. Något som sker exempelvis i skolklassen.

2.4.1 Att känna sig som en grupp

Det är av stor vikt att gruppen känner gemenskap, att skapa en vi-känsla. Ett ideal för att skapa sammanhållning i gruppen, är att individerna ska känna att de kompletterar och är beroende av varandra. Det gäller också att lösa uppgifter och andra ting tillsammans och samtidigt ha rolig (Maltén, 2001). Omgivningen runt en grupp har inverkan på det behov av sammanhållning som finns i den. Erbjuder omgivningen en trygghet blir även gruppen trygg (Mathiasson, 1994).

2.5 Övningar inom pedagogiskt drama

Inom pedagogiskt drama finns det många olika typer av övningar. Övningarna skall komma i en speciell ordning och de måste vara betydelsefulla för gruppen, de är beroende av vart gruppen befinner sig och vilken mognad den har. Som ledare kan man göra övningar till sina egna och anpassa den efter sin grupp. (Ekstrand & Janzon, 1995) Kontakt- och gruppdynamiska övningar utgör en stor del av drama som ämne. Övningar som dessa, stärker gemenskapen och bygger upp relationer i en grupp. (Dahlin & Ingelman & Dahlin, 2002) För att ge eleven kunskap om det mänskliga beteendet, använder man sig utav olika teman, inom pedagogiskt drama, det kan t ex vara mobbing, ensamhet och svek. Temat är verklighetsanknutet och därför kan många elever känna igen sig i de olika situationerna. Inom pedagogiskt drama undviker man att diskutera den enskilde elevens problem, man kopplar därför inte ihop temat med just en specifik gruppmedlem. Temat diskuteras istället utifrån många olika aspekter och förväntan är att alla ska lära sig något, genom att bearbeta det (Ekstrand & Janzon, 1995). Forumspel är en vanligt förekommande övning i dramaundervisningen och används exempelvis för att visa upp konflikter och förtryckarsituationer (Hägglund & Fredin, 1997).

2.5.1 Trygghet

För att kunna arbeta med pedagogiskt drama är det väsentligaste att gruppen skapar trygghet. Trygghet innebär att eleverna ska känna sig säkra, bli accepterade för den dem är och det medför att man vågar vara sig själv. Därför bör man i början av dramaundervisning starta med trygghetsövningar, så att eleverna lär sig att lita på varandra. Det hjälper fram tryggheten i både individen och gruppen (Wikholm, 2001). Ekstrand & Janson (1995) skriver att trygghet kan inte enbart framträda ur trygghetsövningar. De menar att det är skapandet av den rätta attityden och värmen i en grupp, som gör att man når den verkliga tryggheten.

3. Preciserad frågeställning

Jag har kommit fram till att min preciserade frågeställning är:

Kan pedagogiskt drama främja gruppsammanhållningen på lågstadiet?

4. Metodbeskrivning

4.1 Val av metod

För att få svar på min preciserade frågeställning har jag använt mig av kvalitativa intervjuer som metod. Undersökningen bestod av intervjufrågor som riktades till tre pedagoger med erfarenhet av drama. Jag ville genom undersökningen få en förståelse för hur verksamma pedagoger ser på pedagogiskt drama. Jag ville veta deras tankar, känslor och erfarenhet kring ämnet. Trost (2005) skriver att kvalitativa intervjuer kännetecknas av att man ställer frågor som är enkla och raka och att svaren man får är innehållsrika och komplexa. Genom att göra en kvalitativ intervju får man ett rikt material. Trost menar att en kvalitativ intervju är passande då det kommer till att förstå individens sätt att reagera och resonera. Även när man ska särskilja eller lägga märke till tillvägagångssätt. En kvalitativ intervju handlar om att exempelvis förstå den intervjuades erfarenhet, hur denne individ känner och tänker kring ett ämne.

4.2 Val av instrument

Trost (2005) skriver att en kvalitativ intervju utgörs av hög grad strukturering och låg grad standardisering. Trost förklarar att låg grad av standardisering innebär att det finns en variation. Som intervjuare anpassar man sig efter den som blir intervjuad t.ex. genom att använda olika tonfall, ordningsföljd och följdfrågor. Johansson & Svedner (2001) skriver att frågeområdet och frågorna i en strukturerad intervju är bestämda, men att svaren oftast är öppna. Mina intervjufrågor utgörs av hög grad strukturering eftersom de berörde samma område, men låg grad standardisering vilket innebar att pedagogerna gavs en stor variationsmöjlighet och att de fritt kunde svara på frågorna. Det alltså fanns inga bestämda svar. Intentionen med mina intervjufrågor var att uppfatta olika pedagogers synsätt, tankar och emotioner kring pedagogiskt drama. Jag har använt mig av intervjufrågor som var utvecklade utifrån mitt syfte och mina frågeställningar. Mitt huvudsakliga syfte var att ta reda på deras åsikter om hur drama kan främja gruppsammanhållningen. Då jag formulerade intervjufrågorna utgick jag från de tre didaktiska frågorna: vad, hur och varför. Bilaga.1 som finns som sista sida i detta arbete visar mina intervjufrågor. Jag använde mig av en bandspelare för att spela in intervjuerna, vilket medförde att jag kunde vara koncentrerad på

frågor/svar och även att jag lyssnade aktivt. Jag antecknade även stödord under två av intervjuerna.

4.3 Val av undersökningsgrupp

Jag genomförde mina kvalitativa intervjuer med fyra pedagoger som jag kallar A, B C och D. Jag benämner även pedagogerna med fiktiva namn. Pedagogerna, har en sammankoppling till drama på ett eller annat sätt. Jag vill utifrån deras tankar, känslor och synsätt, undersöka syfte och de frågor som mitt examensarbete handlar om. Pedagog A, B och C är verksamma pedagoger inom lågstadiet, men deras erfarenhet av yrket är olika lång, med olika arbetsuppgifter. Pedagog D är verksam som dramapedagog inom ett högre lärosäte.

4.4 Bortfall

Pedagog D får jag tyvärr ha med som bortfall. Hon tackade vid första tillfället ja till att medverka vid en intervju och sa att vi skulle boka in tid för detta. Jag gav sedan förslag för intervjutillfälle, men av en oförklarlig anledning slutade att pedagogen svara på min e-post. Eftersom jag inte fått någon kontakt under flera veckor, har tiden haft en påverkan i bortfallet.

4.5 Presentation av undersökningsgrupp

Pedagog A: Anna 23år, har tidigare lett kurser i drama och teater. Anna var färdigutbildad våren 2007 och började arbeta som pedagog i augusti 2007. Hon har utbildat sig på två olika folkhögskolor, en dramalinje och en kurs som heter skådespelare/teaterpedagog. Anna är anställd på en kulturskola någonstans i Sverige, hon arbetar med att åka ut till förskoleklasser och lågstudier och undervisar då drama.

Pedagog B: Sofi 31år, har stor erfaren av teater och drama. Hon föreläser för andra pedagoger om bland annat drama och de estetiska läroprocesserna. Sofi har utbildat sig på två folkhögskolor, en grundkurs i teater och drama och en teaterpedagog utbildning. Hon har arbetat som pedagog sedan år 2000. Sofi är anställd på en kulturskola någonstans i Sverige och arbetar med att åka ut till förskoleklasser och lågstudier och undervisar då i drama. Hon har även ett eget företag med anknytning till drama och teater, företaget startades år 2002.

Pedagog C: Eva 53 år, har en många års erfarenhet av pedagogyrket, hon har arbetat sedan år 1973. I början av sina verksamma år som pedagog arbetade Eva på fritidshem, men var då

inte yrkesutbildad. Hon utbildade sig till förskolepedagog och färdigutbildad år 1979. Eva vidareutbildade sig senare och blev behörig pedagog för årskurs 1-7, färdigutbildad år 1995. Hon är nu anställd som lågstadiepedagog på en skola någonstans i Sverige.

4.6 Etiska överväganden

Trost (2005) skriver att det som sägs vid en intervju betraktas som strängt konfidentiellt. Han menar att den som blir intervjuad inte skall kunna identifieras av någon utomstående person. Därför informerade jag om detta vid intervjuernas start. Jag har varit konsekvent i att följa det som Trost skriver, pedagogerna som intervjuats är anonyma och de namnges med fiktiva namn. Jag nämner inte heller var i Sverige som pedagogerna arbetar. Trost (2005) skriver att det inte är alla som vill vara med på att bli inspelade på band, och om så är fallet skall man acceptera det. Därför har jag innan varje intervju bett om pedagogens tillåtelse för att få spela in det som säg. Jag har även varit tydlig i att berätta att banden raderads direkt efter jag bearbetat intervjun.

4.7 Genomförande av undersökningen

Jag började med att kontakta pedagog C och pedagog D, genom att skicka dem en förfrågan om intervju, via e-post. Jag hade tillgång till e-post adresserna, eftersom jag haft tidigare kontakt med pedagogerna. I e-posten som skickades förklarade jag att jag skulle skriva mitt examensarbete och frågade sedan om de kunde tänka sig att ställa upp i en intervju, som handlar om drama i undervisningen. Bara någon dag efter det att jag skickat e-posten fick jag svar från pedagog C och pedagog D Båda sa att de ställde upp i att bli intervjuade. I retur skickade jag och frågade om vilken tid som skulle passa och bifogade då samtidigt intervjufrågorna. Efter det tog kontakten med pedagog D slut. Se 4.4 Bortfall.

Kontakten med pedagog C fortsatte och hon gav mig förslag på passande datum för intervjun och vi bokade sedan in en tid den 10 oktober. Pedagog A och pedagog B fick jag kontakt med genom telefon. Jag ringde runt till olika skolor, det första jag gjorde då var att presentera mig och sedan frågade jag om det fanns någon pedagog med anknytning till drama. Många skolor och samtal senare fick jag tag i en kvinna som arbetade inom en kulturskola, hon mycket hjälpsam och gav mig nummer till tre olika pedagoger. Jag tog kontakt med två av dem och de var mycket positiva till att bli intervjuade. Jag förklarade att intervjun skulle ta mellan 30-60 minuter och att den skulle bearbetas i mitt examensarbete. Precis som tidigare förklarade

jag att det skulle handla om drama i undervisningen. Vi bokade tid och plats för intervjun och därefter frågade jag efter deras e-post, för att kunna skicka intervjufrågorna. Den 5 oktober var det dags att utföra den första intervjun med pedagog A: Lisa. Jag och Lisa hade bestämt träff i ett stort bibliotek och där letade vi upp ett bord i en rätt så folktom avdelning. Innan jag startade intervjun så frågade jag om Lisas tillåtelse för att använda bandspelaren, jag förklarade att ingen annan än jag skulle få lyssna på att banden och att de raderas direkt efter jag bearbetat intervjun. Därefter började min intervju med Lisa. Den 7 oktober träffade jag pedagog B: Sofi. Vi bestämde oss att utföra intervjun i ett stort bibliotek och letade efter en enskild plats för att inte störas av omgivningen. Precis som tidigare förklarade jag avsikten med bandspelaren och bad om Sofis godkännande. Sedan startade intervjun. Det uppstod två korta avbrott vi detta tillfälle, den ena berodde på andra människor sökte efter böcker där vi satt och deras prat störde intervjun men bara i någon minut. Det andra berodde på att mig, jag kände mig orolig över bandspelaren, så vi stoppade för att lyssna på om inspelningen blev tydlig. Efteråt fortsatte intervjun smidigt. Avbrotten påverkade inte intervjun negativt. Den 10 oktober träffade jag pedagog C: Eva i hennes klassrum. Hon godkände bandspelarens och sedan började intervjun. Intervjuerna var trivsamma skillnaden var att de varierade i tid från cirka 45 min - 90 min.

4.8 Tillförlitlighet

Trost (2005) skriver att tillförlitlighet talar om hur pålitlig en mätning är. Det kan i en kvalitativ intervju handla om t.ex. hur frågorna mäter det som avses att mäta eller hur man som intervjuare registrerar svar. Mina intervjufrågor utgår från mina frågeställningar och min preciserade frågeställning och även de tre didaktiska frågorna. Frågorna mäter tre pedagogers tankar, känslor och erfarenhet kring ämnet pedagogiskt drama. Pedagogerna har olika lång erfarenhet av yrket och pedagogiskt drama och alla är verksamma på lågstadiet.

I en kvalitativ intervju skall intervjuaren vara lyhörd och uppmärksam för ansiktsuttryck, tonfall och kroppsrörelse (Trost, 2005). Då jag använde mig av bandspelare kunde jag efter intervjun lyssna på banden och höra pedagogernas olika tonfall. Banden bidrog även till att jag lättare kunde återspegla intervjuerna i tanken och att jag kom ihåg pedagogernas ansiktsuttryck och rörelser. Något som kan ha påverkat tillförlitligheten är att jag inte har tidigare erfarenheter av att intervjua och att jag innan intervjutillfällena endast testade mina intervjufrågor på en person.

5. Resultatredovisning

Jag har valt att inte ordagrant skriva ut mina band från intervjuerna, det hade som Trost (2005) skriver, varit allt för arbetsamt och tagit lång tid. Istället lyssnade jag till banden och skrev ner det som jag anser var mest relevant för mina intervjufrågor. Jag redovisar resultatet från intervjuerna, genom att presentera frågor och de svar jag fått från respektive pedagoger. För att jag ska tydliggöra frågor och svar, har jag satt ihop en del av frågorna och sammanfattar då pedagogens svar. Slutligen presenterar jag en resultatsammanfattning, för att lyfta fram likheter och olikhet ur pedagogernas synsätt. Jag har valt att här använda pedagogens fiktiva namn för att det ska vara mer personligt. Frågorna som användes vid intervjuerna finns som bilaga.1

5.1 Frågor och svar

Fråga: Vad är pedagogiskt drama för dig och vilken erfarenhet har du av att undervisa i ämnet?

Lisa: Lisa säger att hennes syn på pedagogiskt drama kan ses från två olika perspektiv.

Antingen som ett ämne där man arbetar för att nå mål, personliga eller i gruppen.

Eller ett ämne som hjälper till då man arbetar med andra ämnen. Lisa berättar att det är först nu som hon undervisar i drama, då hon åker ut till förskolor och lågstadier. Tidigare har hon arbetat med teater och är idag även teaterpedagog.

Sofi: Sofi förklarar att hennes syn på drama förändrades då hon kom i kontakt med en kurs som handlade om dokumentation av elevens läroprocess. Tidigare hade drama för henne handlat om att göra bra övningar, men då hon gick kursen ändrades hennes tänk till att det skulle vara ett syfte och mål med drama undervisningen. Sofi anser att det var då som hennes drama blev pedagogiskt. Hon säger att pedagogiskt drama för henne är att ge eleverna en upplevelse, som de sedan själva får forska vidare kring. Att det ger kunskap om något, exempelvis som ett hjälpmedel att lära andra skolämnena. Men att det inte det inte alltid behöver ha en anknytning. Sofi menar att pedagogiskt drama kan användas till så mycket mer, som värdegrund och socialkompetens. Individens egen utveckling, hur man skall vara i en grupp, vilken roll individen har i gruppen och gruppens utveckling. Hon säger även att det handlar om att lära känna sig själv och gruppen. Sofi berättar att hon sedan år 2002 arbetar

med att åka ut till förskolor och lågstadier och undervisar då pedagogiskt drama. När hon åker ut till skolorna kopplar hon ofta dramat till det tema som klassen arbetar kring.

Eva: Eva säger att pedagogiskt drama är ett ämne som kan användas i alla skolämnen. Hon säger att barn behöver lära sig genom flera sinnen, att barn inte enbart lär sig genom att skriva och läsa. Pedagogiskt drama är därför ett naturligt komplement. Eva berättar att de länge har arbetat med drama på den skola där hon är verksam. Hon använder sig av pedagogiskt drama i de flesta ämnen, men på olika sätt, t.ex. i temaarbete, värdegrundens arbete, och vardagshändelser.

Fråga: Hur lägger du upp dramalektionerna?

Lisa: Lisa anser att trygghet är A och O, i arbete med barn. Därför börjar och slutar hon alltid dramalektionerna på samma sätt. Hon säger att det är viktigt att alla eleverna får synas och höras. Lisa anser att drama är ett fritt och spontant ämne och säger att det ibland blir kaos. Lisa använder sig då en trumma för att samla eleverna. Hon säger att när hon slår på trumman betyder det att eleverna ska vara tysta. Lisa berättar att då hon åker ut till skolorna kan dramaundervisningen se lite olika ut, det beror på vad klassläraren har önskar. Hon anpassar undervisningen till vad som är aktuellt, vissa klasser behöver arbeta mer med samarbete, en annan klass kanske arbetar med ett tema om dinosaurier och då kan man gestalta det aktuella ämnet.

Sofi: Sofi berättar att hon alltid börjar undervisning i drama, med att få ihop gruppen. Det är först när det finns en sammanhållning, som hon kan integrera drama i de vanliga skolämnena. Sofi utgår sedan alltid från skolans tema. Hon tar med eleverna på en resa i fantasin där de får möta karaktärer som har en anknytning till temaarbetet. Sofi berättar att det då utmynnar i en föreställning och att hon först spelar alla roller och sedan får eleverna ta över skådespelet. Sofi anser att om man bara använder sin fantasi, kan man ta vilken övning som helst och göra den till ett skolämne. Hon säger att hon ofta använder sig av forumspel och problemlösningar. Hon berättar att hon även har utarbetat en egen metod då hon undervisar i drama, metoden innefattar många olika dramaövningar som hon tagit ifrån olika litteratur. Sofi nämner att eleverna får arbeta i övningar som de tänker är lekar. De får genom lekarna syn på vad som händer i en viss situation och därefter får de utföra åsiktsutbyte med varandra, vilket sker genom olika värderingsövningar.

Eva: Eva använder sig mycket av forumspel i arbete med vardagshändelse och värdegrund. Hon berättar att de nyligen hade en värdegrundsvecka i skolan och att pedagogerna i samma arbetslag visade upp forumspel för eleverna. Pedagogerna spelade upp små scener ur barnens verklighet, de var utklädda och föreställde barnen. De spelade först upp hela scenen, sedan spelades den igen och då fick eleverna stoppa och bestämma slutet. Eva berättar att de genom forumspelen kunde visa, istället för att tala om för barnen att man inte får utesluta, retas, bråka och slåss. Hon menar att eleverna då lättare förstår vad det handlar om samtidigt som de kan känna igen sig i en roll eller situation, utan att bli utpekade. Eva säger hon ofta också kopplar drama till skolämnen eller ett tema. Hon använder även drama som ett sätt att redovisa på, då kan eleverna få i uppgift att dramatisera något som de läst. Eva berättar att dramaundervisningen ofta leder fram till framträdanden. Hon menar att eleven genom framträdandet får möjligheten att utforska olika roller.

Fråga: Vad anser du att pedagogiskt drama kan ge eleven som individ och eleven i gruppen?

Lisa: Lisa uttrycker att målet är att ge eleven som individ en medvetenhet om kroppen, jaget och motorisk kunskap. Att det ska ge ökat självinsikt och självförtroende, men även ge elev förmågan att kunna stå inför andra och visa upp något. Lisa säger att det ska ge eleven en plats i gruppen. Hon anser att det är av stor vikt att alla ska ha en egen plats.

Sofi: Sofi tror att det kan vara möjligt att nå alla elever, för att det är en rolig upplevelse. Men när det gäller läroprocessen tänker hon att det pedagogiska dramat bara når eleven med den lärstilen. Hon säger att det kan ge väldigt mycket till eleven som har de lärstilarna, som kan komma in i drama. Hon berättar att vissa elever förstår bättre genom att läsa, medan andra elever lär sig genom rörelse. Sofi nämner att samarbetsövningar eller andra dramaövningar, ger eleven möjligheter att pröva olika roller. Hon anser att pedagogiskt drama därför kan ge eleven i gruppen, en roll som hon/han trivs mer med.

Eva: Eva framför att pedagogiskt drama kan ge eleven som individ, stärkt självkänsla och självförtroende. Hon säger att om eleven får agera så byggs det upp en säkerhet hos individen. Om det exempelvis är en elev som är blyg, får hon/han en möjlighet att gå in i en annan roll och då komma över sin blyghet. Eva anser att eleven blir tydligare och säkrare i sin egen roll och i andra roller. Hon säger att pedagogiskt drama ger eleven i gruppen, en insikt och större självkänsla. Genom insikt kan eleven bli en bättre kamrat. Eva uttrycker att det ger eleven en

bättre förståelse för andra individer. Dramaövningar kan ge en elev större möjlighet att ta plats, vilket kan ge högre status i gruppen. Samtidigt tror Evas att det kan ge eleven mer kamrater.

Fråga: Vad anser du att pedagogiskt drama kan ge gruppen?

Lisa: Lisa anser att pedagogiskt drama, kan hjälpa till att skapa en grupp.

Hon menar att i pedagogiskt drama kan man ge eleverna utmaningar där de får träna på samarbete. Också att eleverna kan finna det som de har gemensamt, men likväl olikheter.

Hon säger att om eleverna får lösa ett problem eller utmaning tillsammans som grupp, kan gruppsammanhållningen stärkas.

Sofi: Sofi tänker att man kan få ihop gruppen, så att alla elever arbeta med varandra. Hon säger att det kan ge eleven en annan syn på andra människor genom t.ex. dramaövningar, problemlösningar och forumspel. Gruppen utvecklas genom att de gör saker ihop. Som grupp får eleverna även tänka till om de trivs med de roller som de har i den.

Eva: Eva tänker att allt som gruppen gör tillsammans, stärker den. Hon menar att i en klass där eleverna enbart sitter och arbetar enskilt, inte alls får den sammanhållningen som en klass där man arbetar med gruppövningar. Eva förklarar att allt som eleverna gör tillsammans på ett roligt och lustfyllt sätt, som stärker dem och som gör att de ser varandra, bidrar till gruppsammanhållning. Hon klargör vikten av att eleverna känner sig sedda och att det ser varandra. Att det är det, som pedagogiskt drama kan ge gruppen. Eva säger att en klass vinner otroligt mycket på om det finns en sammanhållning, för om eleverna känner sig sedda blir de trygga elever. Hon menar att eleverna då inte behöver bråka eller stöka.

Fråga: Varför använder du dig av pedagogiskt drama i undervisningen? Vilka fördelar/svårigheter upplever du att det finns?

Lisa: Lisa säger att ett av dramat syften är att det tillåter användandet av det kreativa tänkandet och spontaniteten. Hon menar att det är fördelaktigt på så sätt. Lisa berättar att det är fritt, att arbeta med pedagogiskt drama. I andra ämne finns bestämda mål som ska nås, för varje år. Hon menar att i dramaundervisningen tas arbetet från där man är och arbetar kring det som behövs. Lisa upplever att en del lokaler som hon får undervisa i när hon åker till en skola, kan vara ett besvär. Lisa berättar att när hon undervisar i drama, tillåter hon att det är fritt och spontant, medan en annan pedagog kan ha sagt till eleverna att i det här rummet ska

det vara lugnt och tyst. Hon menar att det då blir en krock. Lisa menar att i drama är kaos tillåtet. En annan svårighet som hon kan se med drama, är att elever inte vill vara med. Det kan vara jobbigt för vissa elever men hon berättar att de flesta oftast är positiva till undervisningen. Lisa säger att hon brukar berätta för sina elever, att drama är ett ämne som alla andra ämnen i skolan. Därför försöker hon få med alla på ett eller annat sätt, just för att det är en lektion.

Sofi: Sofi ser pedagogiskt drama som ett bra komplement till den vanliga undervisningen. Hon anser att den största fördelen är att det är roligare. Hon förklarar att det blir roligare för att eleverna lär sig genom lek, en lek som har ett syfte. En fördel är att drama ger ett annat synsätt på de bråkiga eleverna. Sofi menar att i drama får eleven höras, springa och på olika andra sätt använda sin röst och kropp. Därför är det lättare att fånga de elever som annars har svårt att sitta stilla. Hon berättar att drama är gynnsamt när man arbetar med unga elever och även elever med svårigheter, för att de får lära sig en kunskap genom att använda sin kropp. Sofi berättar även att genom dramaundervisningen, kan hon lättare se alla elever. När det kommer till svårigheter anser hon att andra pedagoger hör dit. Pedagoger som inte vill ändra sitt tänk och som har svårt att se det kreativa och att det finns ett syfte. Hon berättar om de pedagoger som anser att drama inte är ett riktigt skolämne och att eleverna därför inte lär sig något. De som enbart ser drama som en underhållning. Sofi upplever att det är svårt att hitta respekten med barnen, hon syftar på att hitta balansen när det får vara kaos och när det ska vara lugnt. Sofi berättar att hon gärna undervisar i mindre grupper, för att lättare se alla elever men hon säger att det är svårt att lösa i skolan, där stora grupper är vanligt förekommande. När det kommer till elever som inte vill vara med, tycker hon att det är svårt att hitta något annat till de eleverna. Hon vill inte tvinga någon till att vara med och i sådana fall får eleven sitta bredvid och titta på. Sofi berättar att eleverna oftast kommer in i undervisningen och vill vara med för att de tycker det ser roligt ut.

Eva: Eva ser en stor vinning genom att undervisa pedagogiskt drama. Hon anser att en fördel är, att eleven lär sig mer om de får sätta sig in i olika situationer och roller, exempelvis genom gestaltning. Hon tycker att pedagogiskt drama är fördelaktigt, då det kommer till att se ett annat ämne på olika sätt. Man kan vinkla verkligheten. Hon ser det även som en fördel då drama kan ses som ett fristående ämne, samtidigt som det går att involvera i skolans övriga ämnen. Eva ser inte många svårigheter i dramaundervisningen, det enda hon kom att tänka på är de elever som från en början är otrygga och inte vågar eller vill vara med. Hon menar att

man aldrig kan tvinga någon att vara med, istället får de eleverna vara åskådare. Efter en tid känner de eleverna att de vill vara med och då kommer de in i undervisningen.

5.2 Resultatsammanfattning – Vad har pedagogerna gemensamt och vilka skillnader finns.

Gemensamt för alla pedagogerna, är att de ser drama som ett sätt att nå ut till alla individer i gruppen, samt att det är ett bra sätt för individen att se sig själv i samspelet med andra. Att få testa olika roller kan bidra till att individen hittar en roll som den trivs med. Gemensamt är också att alla tycker att pedagogiskt drama kan användas inom alla ämnen. Och även när det handlar om temaarbete och värdegrund. Det är väldigt viktigt att det får finnas ett stort mått av spontanitet i och kreativitet på lektionerna, att det ibland blir kaos är inget ovanligt.

Pedagogiskt drama ger enligt samtliga intervjuade, individen stärkt självkänsla och självförtroende. De är också eniga om att gruppsammanhållning främjas genom drama.

Pedagogerna säger att allt som gruppen gör tillsammans stärker den. Det kan vara allt från problemlösningar till att bara göra något som är lustfyllt. Fördelarna med pedagogiskt drama i undervisningen, förutom att det stärker eleven och gruppen, är att det inte har en given bana och ett givet slut. Det skapar en kreativ nerv som stimulerar till mer lärande. Det som skiljer pedagogerna åt är hur de lägger upp dramalektionen. Dramalektionen måste anpassas efter den egna gruppens behov, annars är det svårt att få arbetet att fungera. En annan skillnad är de svårigheter som pedagogerna upplever finns, Sofi möter andra pedagogers fördomar och skolans stora klasser. Lisa nämner att det blir krockar i miljön när hon kommer in i en del klassrum. Eva ser däremot inga direkta svårigheter med dramaundervisning.

6. Diskussion

6.1 Diskussion av metod

Jag har lärt mig mycket genom använda kvalitativa intervjuer som metod.

Precis som Trost (2005) skriver gav den kvalitativa intervjun mig, ett material byggt på pedagogernas erfarenheter, känslor och tankar. Jag anser att metodens tillförlitlighet blir starkare då resultatet framträder genom erfarenhet, känsla och tanke. Pedagogerna i urvalsgruppen hade olika lång erfarenhet av ämnet och det gör också metoden mer tillförlitlig. Att använda en bandspelare vid intervjuerna, anser jag var ett bra val. Jag behövde inte stressa med att anteckna något mer än stödord under intervjun och det medförde att jag kunde fokusera på det som pedagogerna sa. Nackdelen med bandspelaren var gammal och att den brusade mycket. Det gjorde mig nervös för att jag inte skulle kunna höra något vid uppspelning. Men så var inte fallet, visst brusade det lite, men det gjorde att jag koncentrerade ännu mig mer på att lyssna på intervjun, då jag bearbeta materialet. Jag har lärt mig att det är viktigt att tänka på miljön då man ska intervjua i samband med bandspelare. Den bästa inspelning fick jag i klassrumsmiljön, ljudet var då mycket tydligare än inspelningarna från biblioteksmiljön. Nu i efterhand ser jag brister i min metod och jag syftar då på mitt val av instrument. Jag trodde att mina intervjufrågor tillräckliga för undersökningen. Men inser att jag skulle ha testat mina frågor på fler personer, innan jag gick ut med dem i intervju. Då hade jag kunnat omformulera de frågor som i mitt resultat gav liknande svar. I övrigt är jag ändå tacksam för det material som frågorna gav mig med tanke på brister. Jag är mycket nöjd med de tre pedagoger som ingick i min undersökningsgrupp och av genomförandet av undersökningen. Det var trevliga intervjuer med trevliga människor. Men kunde jag ha gjort något annorlunda? Mitt svar på den frågan är: Ja! Jag kunde ha intervjuat fler personer och på så sätt fått ett ännu rikare och bredare material.

6.2 Diskussion av resultat och analys

Jag har genom litteratur och intervjuresultat fått en fördjupad kunskap om pedagogiskt drama. Undersökningen har ur ett pedagogiskt perspektiv gett mig inblick i hur man kan arbeta med pedagogiskt drama och vilka effekter det medför till både individ och grupp. Jag har även fått svar på min preciserade frågeställning. I Lpo94 står det skrivet att drama och andra estetiska ämnen skall vara inslag i skolans verksamhet. Pedagogerna som jag har intervjuat arbetar på ett sådant sätt. Sofi uttryckte sig tydligt i att hon möter pedagoger som är fördomsfulla mot drama och att de anser att det traditionella är det ända rätta. Jag har själv under min studietid på lärarutbildningen mött pedagoger som enbart håller sig till den traditionella undervisningen. Erberth & Rasmusson (1996) skriver att pedagogiskt drama inte är något nytt och att det i århundraden har används inom undervisning.

Varför är det då främmande för vissa av nutidens pedagoger? Jag tror att det kanske beror på att de anser det är viktigast för eleven är att lära sig att skriva, läsa och räkna. Det kanske är deras huvudsakliga mål med undervisningen. Jag anser att vi som arbetar som pedagoger måste kunna vara flexibla i vår undervisning för att kunna tillfredsställa individernas olika behov och att pedagoger verkligen ska följa den läroplan som finns.

Pedagogerna som jag har intervjuat har mycket positiva tankar, känslor och erfarenhet kring ämnet. Jag har haft turen att få intervju pedagoger som använder sig av pedagogiskt drama i undervisningen. Resultatet har varit intressant att få ta del av och det har gett mig en större förståelse pedagogiskt drama. Jag fick liknande svar när de pratade om vad pedagogiskt drama innebär. De tre pedagogerna är överens om att det kan användas som ett komplement i skolans undervisning. Där ser jag en likhet i begreppsförklaringen som nationalencyklopedin ger, att pedagogiskt drama är ett hjälpmedel i skolan. Pedagogerna tycker att det är ett ämne för att nå syften och mål hos individ och grupp och även det kan användas integrerat med andra skolämnen. Erberth & Rasmusson (1996) skriver om Olenius syfte med drama i undervisningen och hon tar bl.a. upp att det kan levande göra alla skolämnen. Jag instämmer med både Olenius och pedagogerna att det går att använda drama inom alla ämnen. Eva och Sofi berättade att pedagogiskt drama kan användas till allt man gör i skolan och de lyfte fram att det t.ex. kan handla om värdegrund och socialkompetens. Lisa säger att ett av syftena i pedagogiskt drama är att det tillåter användandet av det kreativa tänkandet och spontaniteten.

Ekstrand & Janzon (1995) skriver att man kan nå en mängd olika syften inom ett brett område.

Sofi säger att pedagogiskt drama är att ge eleverna en upplevelse. Enligt Janzon & Sjöberg är det viktiga i drama upplevelsen som väcks hos deltagarna. Alla av de tre pedagogerna använder drama när de arbetar med tema i undervisningen. Ekstrand & Janzon (1995) skriver att man i drama använder sig av teman för att ge kunskap om mänskliga beteenden. De skriver elever lätt kan känna igen sig för att temat är verklighetsanknutet. Pedagogerna använder även tema i en annan bemärkelse och det kan t.ex. handla om att arbeta med bronsåldern eller dinosaurier Jag tycker att det är jätte bra att arbeta på det här sättet, för alla sinnen får vara med och ta intryck och det hjälper till vid inläringen. Senast när jag var ute på praktik hade jag en dramalektion med anknytning till klassen tema. Temat handlade just då om dinosaurier. Jag hade skrivit en saga om dinosaurier men jag hade tagit bort slutet på den. Eleverna fick sedan i uppgift att i uppdelade grupper komma på ett slut och sedan dramatisera det för varandra. När alla hade gjort sin dramatisering samlades vi och samtalande om det som vi lärt oss. Från början var mitt syfte med drama lektionen att eleverna skulle läras sig fakta om de olika dinosaurierna som fanns i sagan och att de skulle använda sin kreativitet, men jag blev överraskad av det som framkom då vi samtalande. Eleverna pratade först om olika fakta som exempelvis kött-, växtätare, längd och vikt, men sedan övergick samtalet till att handla om värdegrund. Eleverna hade genom att titta på varandras dramatisering fått se olika situationer, som de kopplade till deras egen verklighet. Jag blev mycket imponerad av samtalet.

Forumspel är en vanligt förekommande övning i dramaundervisningen och används exempelvis för att visa upp konflikter och förtryckarsituationer (Hägglund & Fredin, 1997). Både Eva och Sofi berättar att de använder sig av forumspel. Eva säger att hon använder forumspel när hon arbetar med värdegrund. Forumspelen gör att hon kan visa istället tala om för barnen om att man t.ex. inte får utesluta eller retas. Eleverna förstår lättare vad det innebär och känner igen sig i vissa situationer, utan att de blir utpekade. Enligt Ekstrand & Janzon (1995) så undviker man att diskutera den enskilde elevens problem inom pedagogiskt drama. Jag anser det är viktigt att inte peka ut en speciell elev inför resten av klassen. Ingen ska behöva känna sig utanför.

Eftersom mitt syfte är att ta reda på hur pedagogiskt drama kan främja gruppsammanhållning frågade jag pedagogerna hur de lägger upp dramalektionerna. För att se om de använde sig av

några speciella metoder. Jag nämnde inget om gruppsammanhållning i samband med den frågan. Lisa anser att trygghet är A och O därför startar hon och slutar dramaundervisningen på samma sätt och hon anser att det är viktigt att alla barnen får synas och höras under lektionen Sofi säger att hon alltid börjar med att få ihop gruppen i början av drama undervisning och att när det sedan finns en sammanhållning kan hon integrera drama med andra ämnen. Enligt Wikholm (2001) är det bra att börja med trygghetsövningar för att eleverna ska lära sig att lita på varandra. Han skriver också att det hjälper fram tryggheten i individen och gruppen. När jag gick min inriktning estetiskt lärande upplevde jag under dramalektionerna att jag blev tryggare och att gruppen blev mer sammansvetsad.

Sofi säger att hon lättare kan se alla elever genom dramaundervisningen. Hon berättar att drama är gynnsamt när man arbetar med unga elever och elever med svårigheter, för att de får lära sig en kunskap genom att använda sin kropp. Enligt Piaget (1988) införskaffar sig barnet nya erfarenheter av omvärlden genom alla sina sinnen. Jag tror att ett barn lättare förstår ämnet genom att använda alla sinnen.

Sofi och Eva berättade att deras pedagogiska drama ofta utmynnar i en föreställning. Eva anser att föreställningar är bra för att det ger eleven möjlighet att utforska olika roller. Vygotskij (1995) skriver fantasin hos individen strävar efter att bli aktiv, verksam, och att ta gestalt och att genom dramatisering kan den stävan nås.

Enligt Johannesson & Persson (1978) är syftet med pedagogiskt drama att utveckla hela individen i samspel med andra. De skriver att hos individen utvecklas fantasin, intellekt, känslan, medvetenhet, viljeliv och social förmåga. Lisa uttrycker att målet är att ge individen en medvetenhet om kroppen, jaget och motorisk kunskap. Det ska även ge individen en plats i gruppen och ge förmågan att kunna stå inför andra och visa upp något. Sofi säger att man kan nå alla individer för att det är en rolig upplevelse. Men när det gäller läroprocessen tänker hon att det pedagogiska dramat bara når individen med den lärstilen. Jag har ingen djup kunskap om de olika lärstilarna men blev därför nyfiken att i framtiden lära mig mer om dem. Jag tror personligen att pedagogiskt drama ger alla individer något, för som Johannesson & Persson (1978) skriver utvecklas många olika sidor hos individen. Lisa och Eva säger att det kan ge individen stärkt självkänsla och självförtroende. Eva tänker att det bygger även upp säkerhet hos individen både i sin egen roll och i andras roller. Hon säger att individen genom drama får en insikt och en bättre förståelse för andra individer. Sofi talar också om olika roller och att

individen kan hitta en roll som den trivs med. Enligt Erberth & Rasmusson (1996) skapas en säkerhet och ett ökat självförtroende hos individen. Individen får utforska sina resurser och leva sig in och prova olika roller. Jag anser att det är mycket viktigt att stärka självförtroende och självkänsla hos individen.

Johannesson & Persson (1978) skriver pedagogiskt drama utvecklar gruppens ansvarskänsla, kontakt, kommunikation, samarbete, trygghet och öppenhet. Lisa anser att pedagogiskt drama kan hjälpa till att skapa en grupp och eleverna kan finna det som de har gemensamt och olikheter. I pedagogiskt drama kan man ge eleverna utmaningar och problemlösningar där de får träna på samarbete. När de tillsammans löser t.ex. utmaningen kan sammanhållningen stärkas. Sofi säger också att man kan få ihop gruppen genom olika dramaövningar och problemlösningar, hon säger att gruppen utvecklas genom att eleverna gör saker ihop. Eva säger att allt som gruppen gör tillsammans och som gör att eleverna ser varandra främjar gruppens sammanhållning. Hon säger att det gärna får ske på ett lustfyllt sätt. Eva säger att en klass vinner mycket på om det finns gruppens sammanhållning. Hon menar att elever inte behöver bråka om de känner sig sedda och trygga. Det pedagogerna säger anser jag kan kopplas ihop med Malténs tankar kring gruppens sammanhållning. Han skriver att eleverna ska känna att de kompletterar och är beroende av varandra genom att de på ett roligt sätt löser uppgifter och andra ting tillsammans (Maltén, 2001). Jag tror på sådana övningar, men det är inte bara övningarna som styr utan jag ser en koppling mellan individutveckling och grupp-utveckling.

Lpo 94 skriver att skolan ska utveckla elevernas känsla för samhörighet och att varje elev ska känna sig trygg och ha empati i samverkan med andra. Pedagogiskt drama är enligt mig ett bra hjälpmedel för att nå de målen.

Enligt Piaget (1988) är barnet efter sjuårsåldern i tillstånd att samarbeta med andra individer medan Vygotskij (1995) säger att det inte styrs av en viss ålder. Jag tror inte att åldern hos ett barn bestämmer hur det utvecklas. Inte i alla fall när det kommer till att samarbeta med andra individer. Jag tror mer på Vygotskij teori om barns utveckling. Den sker genom sociokultur, att det utvecklas genom aktiviteter och samspel med andra människor. (Vygotskij, 1995) Det som jag finner mest intressant för i Piagets utvecklingsfas - sju till tolv år, är att han skriver att barnet är beroende av ett konkret material för att utföra tankeoperationer i det inre och att man därför skall visa ett problem och inte bara prata om det (Piaget, 1988). Jag anser därför att pedagogiskt drama kan vara ett utmärkt komplement i undervisningen och jag stärker det med

pedagogernas tankar känslor och erfarenheter. Det har varit svårt för mig att vara kritisk till ämnet då mina egna erfarenheter av ämnet varit mycket positiva och betydelsefulla för mig. Pedagogernas intervjuer har gett mig tankar kring hur jag kan arbeta med pedagogiskt drama. Jag vill i framtiden arbeta med pedagogiskt drama och andra estetiska ämnen och integrera dem i andra ämnen. Jag brinner för att bli en god pedagog och att undervisa på ett sätt så att jag når individernas olika behov. Det gäller att alla mina elever känner sig sedda och trygga. Trygga i sig själva och även trygga som grupp. Jag vill på ett lustfyllt sätt ge kunskap och skapa gruppsammanhållning i klassen.

6.3 Slutsats

Jag gick in i den här undersökningen med en förhoppning om att det skulle finnas en speciell metod för att främja gruppsammanhållning. Det finns ingen specifik metod som ger svar på min fråga. Min slutsats är att pedagogiskt drama kan främja gruppsammanhållningen, genom att många faktorer verkar tillsammans. Det blir en slags kärnreaktion mellan individ- och grupputveckling. Utifrån mina egna erfarenheter från inriktningen kan jag se till hur jag stärktes som individ, När jag fick ett starkare självförtroende och självkänsla kände jag ett enormt välmående, vilket i sin tur gjorde att jag sedan spred känslan vidare till andra.

Johannesson & Persson (1978) skriver att syftet med pedagogiskt drama är att utveckla hela individen i samverkan med andra. Jag har genom litteratur, pedagoger och egna erfarenheter kommit fram till att det verkligen är så. För att få en gruppsammanhållning ska man i klassen göra saker tillsammans. Eleverna samarbetar och samtidigt utvecklas individen och gruppen. Pedagogiskt drama kan bidra till att man kan se alla individer. Individen får genom ett starkt självförtroende, självkänsla, medvetenhet och möjligheten att till utforska olika roller.

Som blivande pedagog har jag lärt mig mycket från min undersökning, genom de erfarenheter tankar och känslor som spreds till mig vid intervjutillfällena. Det har varit intressant i den bemärkelse att jag har fått se hur pedagogiskt drama används i skolans värld. Jag anser att teorier i litteratur kan lära mig mycket kunskap men att det ger mig en större trovärdighet att upptäcka ämnet med egna ögon och öron.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Jag har flera förslag till fortsatt forskning. Att man t.ex. gör en undersökning ur elevens perspektiv, om effekter av pedagogiskt drama. Och då se till hur eleven uppfattar att den utvecklas eller även fråga en hel klass om hur de uppfattar att de utvecklas som grupp. Det skulle även ha varit intressant att under en period observera en klass för att konkret se om en gruppssammanhållning stärks genom pedagogiskt drama. För att få en annan syn på ämnet skulle vara givande att göra intervjuer med pedagoger som har fördomar om pedagogiskt drama.

8. Litteraturförteckning

Dahlin, B. & Ingelman, R. & Dahlin, C.(2002) *Besjälade lärande*, Lund; Studentlitteratur

Ekstrand, J. Janzon, U.(1995) *Pedagogiskt drama*, Eskilstuna; Almqvist & Wiksell Förlag AB

Elkind, D.(1983) *Barn och unga i Piagets teori* (3 uppl.), Stockholm; Natur & Kultur

Erberth, B. & Rasmusson, V.(1996) *Undervisa i pedagogiskt drama*, Lund; Studentlitteratur

Hägglund, K. & Fredin, K.(2001) *Dramabok*, Stockholm; Liber

Janzon, U. & Sjöberg, C.(1977) *Pedagogiskt drama*, Malmö; LiberLäromedel

Johannesson, G. & Persson, F.(1978) *Mötas i grupp-Pedagogiskt drama*, Stockholm; Esselte Studium AB

Johansson, B. & Svedner, P-O.(2001) *Examensarbetet i lärarutbildningen- Undersökningmetoder och språklig utformning*, Uppsala; Kunskapsföretaget

Maltén, A.(2001) *Grupputveckling*, Lund; Studentlitteratur

Mathiasson, C.(1994) *Praktisk gruppsykologi*, Lund; Studentlitteratur

Nilsson, B.(1993) *Individ och grupp- En introduktion till gruppsykologi*, Lund; Studentlitteratur

Piaget, J.(1988)*Barnets själsliga utveckling*, Lund; Liber

Strandberg, L.(2006) *Vygotskij i praktiken- Bland plughästar och fusklappar*, Stockholm; Norstedts akademiska förlag

Trost, J.(2005) *Kvalitativa intervjuer* (3 uppl.), Lund; Studentlitteratur

Viklund, M.(1977) *Utveckling- fostran- pedagogik*, Stockholm, Natur & Kultur

Vygotskij, L.(1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*, Göteborg; Daidalos AB

Way, B.(1972) *Utveckling genom drama*, Stockholm; Wahlström & Widstrand

Wikholm, R.(2001) *Skapande dramatik 1*, Åkersberga; Errwe förlag AB

Uppslagsverk:

Nationalencyklopedin(1996) Höganäs; Bokförlaget Bra böcker AB

Internet:

Nationalencyklopedin: www.ne.se

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=281128 2007- 09-27

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=186553&i_word=grupp 2007-09-30

Intervju: Huvudfrågor

Hur länge har du arbetat som pedagog?

Vad har du för utbildning?

Vilken erfarenhet har du av att undervisa med pedagogiskt drama?

Vad är pedagogiskt drama för dig?

Varför använder du dig av drama i undervisningen?

Hur lägger du upp dramalektionerna?

Vad anser du att pedagogiskt drama, ger eleven som individ?

Vad anser du att pedagogiskt drama, ger eleven i gruppen?

Vad anser du att pedagogiskt drama, kan ge gruppen?

Vilka fördelar ser med pedagogiskt drama?

Vilka svårigheter upplever du att det finns?